

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İŞGÜCÜ PİYASASINA YÖNELİK BEKLENTİLERİ VE İŞ DENEYİMLERİ İLE UMUTSUZLUK VE KAYGI DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

Dr. Salih DURSUN

Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Prof. Dr. Serpil AYTAÇ

Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

ÖZET

Bu çalışma, üniversite son sınıfta eğitim gören öğrencilerin, kaygı ve umutsuzluk düzeylerini ortaya çıkarmak, ayrıca öğrencilerin işgücü piyasasına yönelik beklenti ve iş deneyimi ile durumluk-sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmanın örneklemini, bir fakültede son sınıfta eğitim gören 105'i erkek ve 170'i kız olmak üzere 275 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla Beck ve diğerleri (1974) tarafından geliştirilen "Beck Umutsuzluk Ölçeği", bireylerin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla Spielberger ve arkadaşları tarafından (1964) geliştirilen "Spielberger Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, tek yönlü Anova, t testi ve F testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucu öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri sırasıyla, $41,63 \pm 10,70$ ve $42,21 \pm 8,65$; umutsuzluk düzeyleri ise $4,25 \pm 3,93$ olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, iş bulma ümidi, iş önceliği ile umutsuzluk ve durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında; diğer taraftan iş deneyimi ile umutsuzluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca, cinsiyet açısından öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Gençliği, İş Bulma Ümidi, İş Deneyimi, Durumluk-Sürekli Kaygı, Umutsuzluk

ABSTRACT

In this paper it is aimed to measure the level of anxiety and hopelessness of graduate students and to find the relation with these factors and work experience in the labour market to find a job in the future. It is also tried to find the relation with work

¹ Bu makale 9-11 Aralık 2010 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen Sosyal Hizmet Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş halidir.

experience and continues anxiety and hopelessness. The sampling number of 275 university students consist 105 male and 175 female. In this study to determine students' levels of hopelessness, Beck Hopelessness Scale (BHS) which developed by Beck et al (1974) was used. In order to determine the level of state and trait anxiety and we used the Spielberger State-Trait Anxiety Scale which was developed by Spielberger and colleagues (1964). The data were analysed by t test, F test and one way Anova analysis. At the end of the research the state and trait anxiety levels are found 41.63 ± 10.70 , 42.21 ± 8.65 in sequence. On the other side hopelessness level is found to have the value 4.25 ± 3.93 . According to the findings among the factors; to keep a hope to find a job, job selecting priorities, state and trait anxiety levels and level of hopelessness have significant effect each other. On the other side among the factors having a work experience with hopelessness and trait anxiety levels are related each other. In addition, anxiety levels and hopefulness are some how different according to gender.

Keywords: University Youth, Employment Expectancy, job Experience, State-Trait Anxiety, Hopelessness

I. GİRİŞ

Üniversite eğitimi, kişinin gelecekteki iş ve mesleğinin temel belirleyicisidir. Aileden ayrılmanın yarattığı kaygı, yeni bir ortama alışma, barınmada ortaya çıkan sorunlar, maddi sıkıntılar, çevreye uyum sorunu gibi bazı sorunlar gençler üzerinde kaygı, umutsuzluk ve stresi arttırmaktadır. Okul hayatlarının son yıllarında üniversite öğrencilerinde en büyük kaygı kaynağı olarak ise, gelecek endişesi ve bununla bağlantılı olarak bir iş sahibi olma ya da olamama kaygısı, diğer bir ifadeyle “işsizlik kaygısı” başlamakta, umutsuzluk ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde özellikle gençler ve üniversite mezunları arasında işsizliğin yaygın olması bu kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin daha da artmasına neden olabilmektedir. Dökmen (1989), özellikle üniversite son sınıf öğrencilerinde gelecek kaygısı ve iş bulma endişesinin, birinci sınıf öğrencilerinden çok daha fazla olduğunu belirtmektedir (Aktaran Koç ve Polat, 2006: 3).

Kaynağı belli olmayan korkular olarak ifade edilen kaygı (Silah, 2005: 149); bireyin sosyal hayattaki ilişkilerini, etkinliklerini, öğrenimini, kısacası günlük yaşantısını etkileyen ve çoğu kez bireyde tedirginliğe neden olan bir duygudur. Az düzeyde yer aldığı takdirde, bu duygu bireyi çeşitli tehlikelerden korumakla beraber, aşırı olması halinde onu başarısızlığa iter ve kendine güvenini yitirmesine neden olur (Doğan ve Baş, 2003: 1). Kaygı geleceğe yönelik endişe ve gerginlik durumudur. Bilinmeyen ve anlaşılmayan bir tehlikeyi beklemek kişide kaygı olarak huzursuzluk ve gerginlik uyandırmaktadır (Kaya ve Varol, 2004: 32).

Spielberger kaygıyı durumluk ve sürekli kaygı olmak üzere iki farklı açıdan ele almaktadır. Spielberger; durumluk kaygıyı (state anxiety) kişinin özel durumları tehdit edici olarak yorumlaması sonucunda oluşan, şiddeti ve süresi, algılanan tehdidin miktarı ve kişinin tehlikeli durum yorumunun kalıcılığıyla ilişkili, sürekli karşılaşılmayan olaylarda bireyin gösterdiği geçici duygusal

tepkiler olarak ifade etmektedir (Özusta, 1995: 33). Durumluk kaygı, bireyin içinde bulunduğu stresli durumdan dolayı hissedilen subjektif korkudur. Bireyi kaygıya sokan durumsal faktörlerin ortadan kalkmasıyla durumsal kaygı sona erecektir. Sürekli kaygı (trait anxiety) geleceğe yönelik hissedilen ve bireyin kaygı yaşantısına olan yatkınlığıdır. Bu kaygı türü bireyin o içinde bulunduğu durumdan bağımsız olarak varlığını sürdürür ve bireylerin bazı davranış ve yaşantılarında ağırlığını daha çok hissettirerek yaşamın tümüne yayılır (Öner ve Le Compte, 1983: 2; Kaya ve Varol, 2004: 32; Silah, 2005: 149).

Umutsuzluk ise, gelecek anlamında olumsuz (negatif) beklentileri ifade etmektedir (Durak ve Palabıyıkoglu, 1994: 311-312). Umut ve umutsuzluk karşıt beklentileri simgelemektedir. Umutta gelecek anlamındaki planların başarıya ulaşacağı yönünde olumlu bir beklenti mevcutken, umutsuzlukta başarısızlık beklentisi yer almaktadır (Dilbaz ve Seber, 1993:134). Bu anlamda işsizlik oranlarının yüksekliği ve gelecekte iş bulamama beklentisi üniversite öğrencileri arasında önemli bir umutsuzluk kaynağı oluşturabilmektedir.

Günümüzde, gerek gelişmiş ülkelerin, gerekse gelişmekte olan ülkelerin en önemli ekonomik ve toplumsal sorunlarının başında işsizlik gelmektedir. Günümüzün küresel rekabet çağında, özellikle teknolojik değişimin hızlanması ve buna bağlı olarak çalışma yaşamında eskiye göre daha sık ve büyük değişimlerin yaşanması, verilen eğitim ile iş dünyasının ihtiyaç duyduğu işgücü arasında uyum bulunmaması genç işsizliği riskini de arttırmaktadır. Bu açıdan, iş bulamama endişesi, yaşamlarının en önemli dönemlerinde mezuniyetleri ile iş hayatına adım atmaya hazırlanan gençleri bekleyen en önemli tehlike durumundadır. Bu durum gencin geleceğe umutsuzlukla bakmasına da yol açmaktadır. Kendine güven eksikliği de gencin umutsuzluğunu arttırmakta ve sonuçta bu dönemde gencin iş seçimi, gerçek hayatta rolünü almasına yönelik planları, yaşadığı arkadaşlıkları, iş bulamama korkusu ve çeşitli sorumluluklar üstlenmesi kişide kaygı yaratıcı etmenlerden bazıları olarak görülebilmektedir (Çakmak ve Hevedanlı, 2004: 3).

İnsanın bir işe sahip olması ve çalışması karşılığı maddi ve manevi anlamda doyum sağlaması en temel ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. En temel ihtiyaçlarından mahrum kalan ya da kalacağına inanan bireylerin psikolojik olarak sorunlar yaşadıkları görülmekte, ihtiyacın karşılanmaması durumunda organizma hayal kırıklığı ve çatışma içine girmektedir. Sonuç olarak gerilim, stres ve saldırgan davranışlar ortaya çıkmakta ya da kaygı, umutsuzluk, içe dönüklük gibi duygular kendini göstermektedir.

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) en son verilerine göre (Mart 2012); Türkiye’de işsizlik oranı %9,8’dir. İşsizliğin yaygın olduğu grupların başında ise gençler gelmektedir. Aynı dönemde, genç işsizliği (15-24 yaş grubundaki nüfus) %18,4’tür. Bu verilere göre, yaklaşık olarak Türkiye’de işgücü içerisinde yer alan her 5 gençten 1’i işsizdir.

Yaş grubu itibarıyla kendisine özgü ve işgücü piyasasının yapısına bağlı çeşitli nedenleri olan genç işsizliği, gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde

yaşanan işsizlik oranının üzerinde seyretmektedir. Özellikle, 15-24 yaş grubunun işgücü piyasasına ilk kez giriş yaşı olması, daha önce bir iş tecrübesine sahip olmamaları nedeniyle işverenler tarafından ek maliyet yaratmaları yüzünden tercih edilmemeleri, işgücü piyasasını yeterince tanımamaları, eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında etkin bir bağın kurulamaması gibi sebepler dolayısıyla genç işsizlik oranları, genel işsizlik oranlarının iki katı yüksektir (Uyanık ve Bedir, 2006: 3).

Tablo 1. Eğitim Durumuna ve Dönemlere Göre 2000- 2010 Yılları Arası İşsizlik Oranları (15 + yaş grubu) (%)

	Okuma-yazma bilmeyen(%)	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen(%)	İlkokul (%)	İlköğretim(%)	Orta-okul veya dengi meslek okul(%)	Genel lise(%)	Lise dengi meslek okul(%)	Yüksekokul veya fakülte (%)
2010	6	12,5	10	18,3	11,5	15,9	13,2	11
2009	8	15,3	12,2	22,2	14	18	15,6	12,1
2008	6,3	12,1	9,4	17,7	10,9	14,1	11,7	10,3
2007	5,2	10,6	8,7	16,8	10,2	13,9	12	9,7
2006	4,8	9,3	9,1	15,2	11,2	14	11,8	9,6
2005	4,9	9,7	9,3	14,5	12,2	13,9	13,6	10
2004	4,3	7,5	9,1	13,3	12,6	14,7	16	12,2
2003	7	9,5	9,7	11,3	12,1	13,2	12,3	11,1
2002	4,6	6,1	9,2	10,7	12,6	14,6	14,8	11,1
2001	3,1	5,8	7,4	9,3	10,8	13,3	13,2	7,8
2000	3,4	5,6	5,2	10,3	8,3	10,5	10,9	7

Kaynak: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zull>, Erişim: 01.03.2012

Tablo 1, 2000-2010 yılları arasında çalışma çağındaki nüfus içinde eğitilmiş nüfusa göre işsizlik oranlarını göstermektedir. Eğitim durumuna göre işsizlik rakamlarına baktığımızda ise, üniversite mezunları arasında işsizlik oranının 2010 yılı itibariyle %11 olduğu görülmektedir. Buna göre, Türkiye’de üniversite mezunları arasında işsizlik oranı (%11), genel işsizlik oranının (%9,8) üzerinde seyretmektedir. Bu durum, halen üniversite eğitimlerine devam etmekte olan öğrencilerin üzerinde mezun olduktan sonra iş bulma konusunda kaygı ve umutsuzluğa neden olabilmektedir. Bu kaygı ve umutsuzluk düzeyi ise, öğrencilerin işgücü piyasası ile ilgili beklentileri ve iş deneyimlerine göre olumlu veya olumsuz yönde değişebilmektedir.

II. UYGULAMA

A. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, üniversite son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeylerini tespit etmek ve öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeyleri ile iş bulma ümidi, iş deneyimi, iş önceliği gibi işgücü piyasasına ait beklenti ve deneyimleri arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır.

Çalışmada kullanılan araçlar ise şu şekildedir:

Kişisel Bilgi Toplama Formu: Araştırmada, öğrencilerin bölüm, cinsiyet, yaş, akademik başarı, iş bulma endişesi, iş deneyimi, iş önceliği gibi 15 sorudan oluşan kişisel bilgi toplama formu kullanılmıştır.

Spielberger Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği: (State-Trait Anxiety Inventory -STAI). Ölçek, bireylerin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla Spielberger ve arkadaşları tarafından 1964 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin, Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışmaları Öner ve Le Compte (1983) tarafından yapılmıştır. Durumluk-sürekli kaygı envanteri, 14 yaşından yukarı olan gençler ve yetişkinlerde kaygıyı ölçmektedir. Bir tür kendini değerlendirme aracı olan ölçek, kısa ifadelerden oluşan 40 maddeyi içermektedir. 20 maddelik durumluk kaygı ölçeği ile 20 maddelik sürekli kaygı ölçekleri birbirinden bağımsızdır. Ölçeğin içerdiği ters maddelerde puanlar tersine çevrilmek kaydıyla, bütün maddeler 1-4 arası puanlanmakta, artan puan yüksek kaygı düzeyini göstermektedir. Ölçekten elde edilen toplam puan değeri 20 ile 80 arasında değişebilir. Puanın büyük olması kaygı seviyesinin yüksek olduğunu, küçük puan kaygı seviyesinin düşük olduğunu işaret eder.

Beck Umutsuzluk Ölçeği: Ölçek Beck, Lester ve Trexler (1974) tarafından geliştirilmiştir. Bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini ölçmeye yönelik kendini değerlendirme türü bir ölçektir. Ölçeğin Türkçeye çevirisi Seber (1991) tarafından yapılmıştır. Geçerlik ve güvenirlik çalışması ise Seber (1991) ve Durak (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. Beck Umutsuzluk Ölçeği, 20 maddeden oluşan geleceğe yönelik duygu ve düşünceleri belirten ifadelerden oluşmaktadır. BUÖ'nin yanıtlanmasında; bireyden kendisine uygun gelen ifadeler için "doğru", kendisine uygun olmayan ifadeler için "yanlış" şikkının işaretlenmesi istenmektedir. Bu ifadelerden 11 doğru, 9 yanlış yanıt anahtarı vardır. Bunlardan 2, 4, 7, 9,11, 12, 14,16, 17, 18, 20. sorulara verilen yanıt *evet* ise 1 puan; 1, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15 ve 19. sorulara verilen cevaplar *hayır* ise 1 puan verilmektedir. Bunların aksine verilen cevaplarda ise "0" puan verilmektedir. Elde edilen toplam puan "umutsuzluk" puanını oluşturmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-20 arasında değişmektedir. Alınan puanın yüksek olması bireydeki umutsuzluğun yüksek olduğunu göstermektedir (Duman ve diğerleri, 2009: 28).

Anket formu 2009-2010 güz eğitim dönemi içerisinde bir üniversitede öğrenim görmekte olan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi son sınıf

öğrencilerine örnekleme yöntemiyle ve gönüllü katılım esasına göre uygulanmıştır. Kariyer planlaması dersini alan birinci ve ikinci eğitime katılan öğrencilere, herhangi bir hafta tercih edilerek ders esnasında anketler uygulanmıştır. O hafta içinde derse katılan birinci ve ikinci eğitimden öğrencilere toplam 300 anket doğrudan dağıtılmış ve toplanan anketlerden 25 tanesi eksik veri içerdiği için araştırmaya dâhil edilmemiş, analizler 275 anket üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verileri, bilgisayarda SPSS programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, frekans dağılımları, Kruskal-Wallis (KW), Mann-Whitney U testi (MWU), t testi, F testi ve tek yönlü Anova kullanılmıştır. Veriler değerlendirilirken “Kolmogorov Smirnov Testi” ile normal dağılıma uygunluğu araştırılmış ve durumluk ve sürekli kaygı ölçeklerinden elde edilen verilerin normal dağılıma uyduğu ($p>0,05$), Beck Umutsuzluk verilerinin ise normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu yüzden Beck Umutsuzluk ölçeğinden elde edilen verilerin değerlendirilmesinde parametrik olmayan test teknikleri ile veriler analize dâhil edilmiştir.

B. Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 2’de gösterilmektedir. Tablo 2’ye göre kullanılan ölçeklerin güvenilirlik değerleri 0,84 ile 0,91 arasında değişmekte olup, bu değerler sosyal bilimlerde kabul edilen sınırlar dâhilindedir.

Katılımcıların kaygı ve umutsuzluk ortalamalarına baktığımızda ise, ortalama umutsuzluk düzeyi $4,25\pm 3,93$, durumluk kaygı ortalaması $41,63\pm 10,70$ ve sürekli kaygı ortalaması $42,22\pm 8,65$ olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Durumluk ve Sürekli Kaygı İle Umutsuzluk Ortalamaları ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Değişken	Ortalama	Standart sapma	Minimum değer	Maksimum değer	C. Alpha
Umutsuzluk	4,25	3,93	0	19	0,84
Durumluk kaygı	41,63	10,70	21	74	0,91
Sürekli kaygı	42,22	8,65	20	66	0,87

Tablo 3 katılımcıların cinsiyet, seçecekleri bir işteki iş önceliklerinin ne olduğu, iş deneyimi ve iş bulma ümidi ile Türkiye’nin birinci öncelikli sorunu ile ilgili düşüncelerini yansıtan frekans dağılımlarını göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Bazı Değişkenler Açısından Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	105	38,2
Kadın	170	61,8

<i>Toplam</i>	275	100,0
İş Önceliği	N	%
Para kazanmak	97	35,3
Sosyal güvenceye sahip olmak	48	17,5
Statü sahibi olmak	56	20,4
Topluma yararlı insan olmak	31	11,3
Kendini gerçekleştirmek için bir araç	43	15,6
<i>Toplam</i>	275	100
İş Deneyimi	N	%
Var	182	66,2
Yok	93	33,8
<i>Toplam</i>	275	100
İş Bulma Ümidi	N	%
Evet	226	82,2
Hayır	49	17,8
<i>Toplam</i>	275	100,0
Türkiye'nin Öncelikli Sorunu	N	%
Terör	51	18,5
Eğitimin yetersiz ve kalitesiz oluşu	91	33,1
İşsizlik	85	30,9
Yoksulluk	18	6,5
Toplumsal değerlerin yok olması	19	6,9
Diğer	11	4,0
<i>Toplam</i>	275	100

Tablo 3'den görüldüğü üzere, çalışmaya katılanların %38,2'si erkek, %61,8 i ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Yine ankete katılanların iş önceliği ile ilgili düşüncelerine baktığımızda en önemli önceliğin *maddi kazanç* olduğu (%35,3), ardından *statü sahibi olmak* (%20,4) ve *sosyal güvenceye sahip olmanın* (%17,5) geldiği dikkati çekmektedir. Çalışmaya katılanların en az önem verdikleri iş önceliği ise %11,3 ile *topluma yararlı insan olmaktadır*. Sarıkaya ve Khorshid'in (2009) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada da araştırmaya katılanların %34,3'ü seçmiş oldukları meslekte çalışmanın kendilerine para kazandıracığı için ve %19,1'i toplumda yüksek statü sahibi olmak için o mesleği seçtiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir kısmı mezun olduktan sonra iş bulma ümidi olduğunu belirtmektedir (%82,2). Karaman (2009) üniversite son sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin %50'sinin işsiz kalma korkusu yaşadığını tespit etmiştir. Turgut vd.'nin (2004) yapmış oldukları çalışmada ise, öğrencilerin %72,3 ü mezun olduktan sonra istihdam kaygısı yaşamaktadır. Gizir (2005) çalışmasında son sınıf öğrencileri arasında iş bulamama kaygısı yaşayanların oranını %27 olarak tespit etmiştir. İş bulma

ümidini olmayanların oranının literatürdeki diğer çalışmalardan düşük çıkmasının nedeni, araştırmaya dâhil olan öğrencilerin %66,2'sinin iş deneyimi olmasına bağlı olabilir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında da tartışıldığı üzere iş deneyimi, iş bulma yönündeki kaygı ve umutsuzluğu azaltmakta ve iş bulma ümidini artırmaktadır. Mütevellioğlu vd. (2010: 218) çalışmasında, gençlerin ancak üçte birinden azının üniversiteyi bitirince çok zorlanmadan beklentilerine uygun bir iş bulabileceğini ummakta olduklarını açıklamışlardır. Gençlerin iş bulma umudu konusundaki kanaatlerinin, cinsiyet, öğrencinin ve ailesinin gelir düzeyi gibi değişkenlerle ilgisi incelendiğinde, her üç değişken ile gençlerin iş bulma umudu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğu saptanmıştır. Mütevellioğlu vd. (2010: 218) çalışmasında erkekler, mezun olduktan sonra çok zorlanmadan beklentilerine uygun bir iş bulabilme konusunda kız öğrencilere göre daha umutludur.

Araştırmaya katılan öğrencilere göre Türkiye'nin en öncelikli sorunlarında ilk sıraları eğitimin yetersiz ve kalitesiz oluşu (%33,1) ile işsizlik (%30,9) almaktadır. Diğer bir ifade ile gençlerin yaklaşık %31'i işsizlik sorununu, Türkiye'nin en önemli ikinci sorunu olarak görmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Durumluk ve Sürekli Kaygı Puan Ortalamaları ve Umutsuzluk Puanları

Ölçekler	Cinsiyet						Testler	
	Erkek			Kadın				p
	N	Ort.	S.sapma	N	Ort.	S.sapma		
Durumluk Kaygı	105	38,34	9,08	170	43,66	11,23	t= -4,122	,000
Sürekli Kaygı	105	38,32	6,95	170	44,62	9,75	t= -6,263	,000
Umutsuzluk	105	3,47	3,31	170	4,72	4,20	MWU=7261	,009

Tablo 4, erkek ve kız öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeylerini göstermektedir. Buna göre, kız öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı puanları erkek öğrencilerden yüksektir ve aradaki bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p < 0.05$). Bu konuda, üniversite öğrencileri ile ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda farklı bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin; Ceyhan (2004), Gündoğar vd. (2007), Duman vd. (2009), Şahin (2009) ve Ghaderi vd.'nin (2009) yapmış oldukları çalışmalarda erkek öğrencilerin kaygı puanları kız öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Çakmak ve Hevedanlı'nın (2004) çalışmasında kız öğrencilerin kaygı puanları erkek öğrencilerden yüksek bulunmuş ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Akgün ve diğerleri (2007), Canbaz ve diğerleri (2007), Karagün ve Çolak (2009) ve Karaman'ın (2009) yapmış oldukları çalışmalarda kız öğrencilerin kaygı puanları erkek öğrencilerden yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu alanda yapılan çalışmalardan bir kısmında ise cinsiyet açısından

anlamli bir farklılık tespit edilememiştir (Üngüren, 2007; Arslan, 2007; Tümerdem, 2007; Genç, 2008; Doğan ve Çoban, 2009).

Öztürk (2008) çalışmasında durumluk kaygı açısından erkeklerin kaygı düzeylerini kız öğrencilerden yüksek bulurken, sürekli kaygı açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların, Çakmak ve Hevedanlı (2004), Canbaz vd. (2007), Akgün ve diğerleri (2007), Karaman (2009) ve Karagün ve Çolak'ın (2009) çalışmalarıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. Çalışmalar arasında cinsiyet açısından farklı bulgular elde edilmesi, araştırma yapılan örneklem özelliklerinin farklı olması, kullanılan kaygı ölçeğinin farklı olması ve kızların yetiştikleri yer gibi araştırma kapsamına alınmayan faktörlerden kaynaklanabileceği söylenebilir (Doğan ve Çoban, 2009: 166).

Cinsiyet açısından umutsuzluk düzeylerine baktığımızda da (Tablo 4), kız öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir. Umutsuzluk ile ilgili olarak üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalara baktığımızda farklı bulgular dikkati çekmektedir. Şahin (2009), Duman vd. (2009), Çelikel ve Erkorkmaz (2008) ve Ağır (2007) yapmış oldukları çalışmalarda erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini kız öğrencilerden yüksek bulmuşlardır. Gündoğar ve diğerleri (2007), Tekin ve Filiz (2007), Dereli ve Kabataş (2009) ve Kırımoğlu'nun (2010) yapmış oldukları çalışmalarda ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin İş Bulma Ümitlerine Göre Durumluk ve Sürekli Kaygı Puan Ortalamaları ve Umutsuzluk Puanları

Ölçekler	İş Bulma Ümidi						Testler	
	Var			Yok				
	N	Ort.	S.sapma	N	Ort.	S.sapma	p	
Durumluk Kaygı	226	40,37	10,29	49	47,42	10,74	t= -4,315	,000
Sürekli Kaygı	226	41,19	8,31	49	46,91	8,69	t= -4,329	,000
Umutsuzluk	226	3,65	3,47	49	7,00	4,73	MWU=2988,500	,000

Tablo 5, öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulma ümidi olup-olmaması durumuna göre durumluk ve sürekli kaygı ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Buna göre, mezun olduktan sonra iş bulma ümidi olanlar ile iş bulma ümidi olmayanlar arasındaki durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır. Buna göre iş bulma endişesi olanların hem durumluk hem de sürekli kaygı düzeyi iş bulma endişesi olmayanlara göre daha yüksektir. Doğan ve Çoban'ın (2009) eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada da, iş bulma konusunda karamsar olanların daha fazla kaygı yaşadıkları tespit edilmiştir.

Yine, Karaman'ın (2009) sağlıkla ilgili öğrenim gören 372 son sınıf öğrencisi üzerinde yapmış olduğu çalışmada da, mezun olduktan sonra iş bulabilme açısından kaygısının çok fazla olduğunu belirten öğrencilerin durumluk kaygı puan ortalamaları diğer gruplara oranla biraz daha yüksek bulunsa da, gruplar arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır ($p>0$). Mezun olduktan sonra iş bulma açısından çok fazla kaygısı bulunan öğrencilerin sürekli kaygı puan ortalaması da diğerlerine göre daha yüksek olup, hiç kaygısı olmayan öğrencilerin sürekli kaygı puan ortalaması ile aralarındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

İş bulma ümidi ile umutsuzluk düzeyi arasındaki farklılığa baktığımızda, mezun olduktan sonra iş bulabileceğini düşünmeyenlerin umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Dereli ve Kabataş'ın (2009) sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada da, iş bulma endişesi duyan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Kırımoglu'nun (2010) çalışmasında da iş bulma endişesi duyanların umutsuzluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Ceyhan (2004) yapmış olduğu çalışmada, mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleği ile ilgili bir iş bulamayacağını düşünen öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin, bulacağını düşünenlerden daha fazla olduğu bulgusunu elde etmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin İş Deneyimlerine Göre Durumluk ve Sürekli Kaygı Puan Ortalamaları ve Umutsuzluk Puanları

Ölçekler	İş Deneyimi						p
	Var			Yok			
	N	Ort.	S.sapma	N	Ort.	S.sapma	
Durumluk Kaygı	182	41,23	10,42	93	42,41	11,23	t= -,871 ,384
Sürekli Kaygı	182	41,43	8,34	93	43,75	9,75	t= -2,116 ,035
Umutsuzluk	182	3,92	3,85	93	4,88	4,01	MWU=7015,000 ,019

Tablo 6, öğrencilerin daha önce herhangi bir iş tecrübesine sahip olup-olmama durumuna göre, durumluk ve sürekli kaygı ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. İş deneyimine sahip öğrencilerin durumluk kaygı ve sürekli kaygı düzeyleri, herhangi bir iş deneyimi bulunmayan öğrencilerin kaygı düzeylerinden daha düşük bulunmuştur. Ancak durumluk kaygı düzeyleri açısından bu farklılık anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Sürekli kaygı düzeyleri açısından ise, bu farklılık anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Kaya ve Varol (2004) tarafından ilahiyat fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, herhangi bir işte çalışan öğrencilerin durumluk kaygı düzeyleri ile çalışmayan öğrencilerin durumluk kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilemezken, sürekli kaygı düzeyleri açısından bir işte çalışan

öğrencilerin kaygı düzeyi, çalışmayan öğrencilerin kaygı düzeyinden anlamlı bir şekilde daha düşük bulunmuştur.

Kısa süreli de olsa istihdam edilip iş deneyimine sahip olan öğrencilerle herhangi bir iş deneyimi olmayan öğrencilerin umutsuzluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Buna göre, iş deneyimi olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyi iş deneyimi olmayan öğrencilerin umutsuzluk düzeyinden daha düşüktür.

Üniversite öğrenimi esnasında stajlar, part-time veya tam süreli çalışmalarla işgücü piyasasında iş deneyimi kazanmak, öğrencilerin kaygı ve umutsuzluğunun azalmasına neden olmaktadır. Bu açıdan iş deneyimi, öğrencilerin işe giriş süreci hakkında bilgi ve deneyim kazanması, sektörü yakından tanınması, üniversitede öğrenmiş olduğu teorik bilgileri uygulamaya aktarmasına ve iş dünyası ile ilgili bir sosyal ilişki ağı kurmasına neden olmaktadır. Bu durumun, öğrencinin iş bulma konusunda kendine olan güvenini arttırdığını ve mezun olduktan sonra iş bulma yönündeki kaygı ve umutsuzluğunu azalttığını söyleyebiliriz.

Tablo 7. Öğrencilerin İş Önceliklerine Göre Durumluk ve Sürekli Kaygı Puan Ortalamaları ve Umutsuzluk Puanları

	Umutsuzluk	Durumluk Kaygı	Sürekli Kaygı
İş önceliği			
Para kazanmak	5,31±4,51*	41,82±10,60	42,84±7,92
Sosyal güvenceye sahip olmak	4,54±4,11	45,18±10,07*	45,27±7,95*
Statü sahibi olmak	3,89±3,27	41,73±12,49	42,32±10,26
Topluma yararlı insan olmak	3,32±3,32	38,35±9,69*	38,58±7,28*
Kendini gerçekleştirmek için bir araç	2,65±2,66*	39,46±8,80	39,88±8,42*
Testler	KW: 17,592 p: 0,001	F: 2,559 p: 0,039	F: 3,938 p: 0,004

*Dunnett's C

İş önceliği ile kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki farklılığa baktığımızda (Tablo 7), iş önceliğini “sosyal güvenceye sahip olmak” olarak belirten öğrencilerin durumluk kaygı düzeyinin iş önceliğini “topluma yararlı insan olmak” olarak belirten öğrencilerden yüksek olduğu tespit edilmiştir ve bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Sürekli kaygı düzeyi açısından baktığımızda ise, iş önceliği “sosyal güvenceye sahip olmak” olan

öğrencilerin kaygı düzeyi, iş önceliğini “topluma yararlı insan olmak” ve “kendini gerçekleştirmek için bir araç” olarak belirtenlere oranla daha yüksek bulunmuş ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). İş önceliği açısından üniversite öğrencilerinde en önemli kaygı yaratıcı etkenin sosyal güvenceye sahip olmak olduğunu söyleyebiliriz. İş önceliği ve umutsuzluk arasındaki ilişkiye baktığımızda, iş önceliğini “para kazanmak” olarak belirten öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin iş önceliğini “kendini gerçekleştirmek için bir araç” olarak belirtenlere oranla yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulgusu elde edilmiştir ($p<0,05$).

İş önceliği ile kaygı ve umutsuzluk bulgularını bir arada değerlendirdiğimizde, gençler için bir iş sahibi olmak, topluma yararlı bir insan olmak veya kendini gerçekleştirmek için bir araç olmaktan ziyade, sosyal güvenceyi sağlaması veya para kazanmak açısından önem arz etmektedir. Genç ve eğitilmiş nüfusta işsizliğin oldukça yüksek olmasının bu durumun olası nedeni olduğu ileri sürülebilir.

III. SONUÇ

Gelişmiş bir ülkede ekonomik ve sosyal kalkınmanın en önemli belirleyicisi yetişmiş insan gücüdür. Bu insan gücünün yetiştirilmesi de büyük oranda başta üniversiteler olmak üzere çeşitli eğitim kurumlarınca sağlanmaktadır. Üniversitelerde öğrenim gören gençlerin psiko-sosyal özelliklerinin iyi bilinmesi, sorunlarının incelenmesi, sorun kaynaklarının anlaşılması, bu sorunlarla ilişkili etkenlerin saptanması ve elde edilen bilgilere bağlı olarak öğrencilerin uyumlarını artırıcı ekonomik ve sosyal politikalar geliştirilmesinde yol gösterici olacaktır (Yılmaz ve Ocakçı, 2010: 16).

Üniversitelerin son sınıfında öğrenim gören öğrencilerin, kaygı ve umutsuzluklarını etkilediği varsayılan faktörlerden en önemlisi, gelecek kaygısı ve iş bulma endişesidir. Özellikle Türkiye’de gençler ve eğitilmiş işgücü içerisinde işsizliğin yaygın olması, bu kaygı ve umutsuzluğun daha da artmasına neden olmaktadır. İşsizlik endişesi, bireyde karamsarlık, çaresizlik, yaşama küskünlük gibi duygulara yol açmakta, bireyi pasifliğe itmekte, depresyona ortam hazırlamakta, böylece kişinin kendisine karşı saygınlığını yitirmesine neden olabilmektedir. Üniversite son sınıf öğrencilerinin katılımıyla yapılan bu çalışmada da, mezun olduktan sonra iş bulma konusunda ümidi olmayan öğrencilerin sürekli ve durumluk kaygı ile umutsuzluk düzeyleri, iş bulma konusunda ümidi olanlara göre oldukça yüksek bulunmuştur.

Cinsiyet açısından yapılan karşılaştırmalarda ise, kız öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeyi erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin işgücü piyasasına girişte erkek öğrencilere göre ayrımcı bir tutumla karşı karşıya kalacağı beklentisi kaygı ve umutsuz düzeylerini olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca, kızların duygusal yaklaşımları, üniversitede okuyan kız öğrencilerinin geleceğe yönelik kaygılarının artmasında etkili olduğu düşünülebilir (Karagün ve Çolak, 2009: 355).

Araştırmadan elde edilen en önemli bulgulardan biri, işgücü piyasasında herhangi bir iş deneyimi olan öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeyinin daha düşük çıkmasıdır. Öğrenim süreci içerisinde stajlarla veya kısa süreli veya tam süreli çalışmalarla öğrencilerin iş tecrübesi kazanması, öğrencilerde bu tecrübelerinin işe girişlerini kolaylaştıracakları ve örgüte kolay uyum sağlayacakları algısına neden olmakta ve bu algı da öğrencilerin genel ruh sağlığını olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Genç ve eğitimli nüfustaki işsizlik sorunu Türkiye'nin ekonomik ve sosyal sorunlarının başında gelmektedir. Eğitimli ve nitelikli genç nüfus, bir ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasının dinamik gücünü oluşturmaktadır. Bu kaynak yeterince ve etkin bir şekilde kullanılmadığı takdirde, arzu edilen ilerlemenin sağlanması mümkün gözükmemektedir. Bunun için yapılması gereken, eğitimli genç nüfusu kapsayan etkin bir istihdam politikasının hazırlanmasıdır. Diğer taraftan hazırlanacak olan bu istihdam politikasında devlet ve eğitim kurumları başta olmak üzere işçi ve işveren kuruluşları arasında karşılıklı bir işbirliği içerisinde süreç yürütülmelidir.

Günümüzde birçok üniversite öğrencisi, eğitim görmekte olduğu alandan mezun olduktan sonra tam olarak ne iş yapabilecekleri konusunda bilgi sahibi değildir. Diğer taraftan, azımsanmayacak kadar bir grup da seçmiş olduğu bölüm konusunda pişmanlık duymaktadır. Bu durum, üniversite öğrencilerinin kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin daha da artmasına neden olabilmektedir. Bu durumu önlemek için, öğrencilere tercih öncesi, seçmeyi düşündükleri meslek ve bölüm konusunda ayrıntılı bir rehberlik ve danışmanlık yapılmalıdır.

Çalışmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Son olarak yapılan çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, araştırma bir üniversitenin tek bir fakültesinde yapılmıştır. Elde edilen sonuçların bu açıdan ele alınması gerekmektedir. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise, veri toplama yöntemi olarak yalnızca anketin kullanılmasıdır.

Bu konuda, gelecekte farklı üniversite ve farklı fakültelerde de çalışmaların yapılması, karşılaştırma yapma imkânı sağlayacaktır. Ayrıca, veri toplama yöntemi olarak anketin yanı sıra derinlemesine mülakat veya odak grup görüşmeleri yoluna da başvurulması konunun bütün boyutlarıyla ortaya konulmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

AĞIR, M. (2007), *Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AKGÜN, A.; GÖNEN, S.; AYDIN, M. (2007), “İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20), s.283-299.

ARSLAN, Ç. (2007), *Üniversite Öğrencilerinin Sürekli Kaygı ve Kişisel Kararsızlık Düzeylerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

CANBAZ, S.; SÜNTER, A. T.; AKER, S.; PEKŞEN, Y. (2007) “Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeyi ve Etkileyen Faktörler”, *Genel Tıp Dergisi*, 17(1), s.15-19.

CEYHAN, A. A. (2004), “Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, s.91-102.

ÇAKMAK, Ö.; HEVEDANLI, M. (2004), “Biyoloji Öğretmen Adaylarının Kaygılarını Etkileyen Etmenler”, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.

ÇELİKEL, F. Ç.; ERKORKMAZ, Ü. (2008), “Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Umutsuzluk Düzeyleri ile ilişkili Etmenler”, *Nöropsikiyatri Arşivi*, 45, s.122-131.

DERELİ, F.; KABATAŞ, S. (2009), “Sağlık Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencilerinin İş Bulma Endişeleri ve Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi”, *Yeni Tıp Dergisi*, 26, s.31-36.

DİLBAZ, N.; SEBER, G. (1993), “Umutsuzluk Kavramı: Depresyon ve İntiharda Önemi”, *Kriz Dergisi*, 1:134- 138.

DOĞAN, A. A.; BAŞ, M. (2003), “Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Durumluk Kaygı Düzeyleri ile Başarıları Arasındaki İlişkileri”, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), s.1-5.

DOĞAN, T.; ÇOBAN, A. E. (2009), “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Eğitim ve Bilim*, 34,(153), s.157-168.

DUMAN, Ş.; Taşgın, Ö.; ÖZDAĞ, S. (2009), “Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi”, *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 11 (3), s.27-32.

DURAK, A.; PALABIYIKOĞLU, R. (1994), “Beck Umutsuzluk Ölçeği Geçerlilik Çalışması”, *Kriz Dergisi*, 2(2), s.311-319.

EHTİYAR, R.; ÜNGÜREN, E. (2008), “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri İle Eğitime Yönelik Tutumları

Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), s.159-181.

GENÇ, H. (2008), *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Kaygı Düzeyleri Üzerine Bir Durum Çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

GHADERİ, A.R., VENKATESH, Kumar, G., and SAMPATH, K. (2009), “Depression, Anxiety and Stress among the Indian and Iranian Students”, *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 35(1), s.33-37.

GİZİR, C.A. (2005), “Orta Doğu Teknik Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Problemleri Üzerine Bir Çalışma”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), s.196-213.

GÜNDOĞAR, D.; GÜL, S. S.; USKUN, E.; DEMİRCİ, S.; KEÇEÇİ, D. (2007), “Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordayan Etkenlerin İncelenmesi”, *Klinik Psikiyatri*, 10, s.14-27.

KARAGÜN, E.; ÇOLAK, S. (2009), “KPSS Sınavına Hazırlanan Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi”, 6. *Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s.350-361.

KARAMAN, S. (2009), *Sağlıkla İlgili Programlarda Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

KAYA, M.; VAROL, K. (2004), “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk Sürekli Kaygı Düzeyleri Ve Kaygı Nedenleri (Samsun Örneği)”, *Onokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 17, s. 31-63.

KIRIMOĞLU, H. (2010), “Türkiye’deki Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu Son Sınıf Öğrencilerinin İstihdam Sorunu Açısından Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1),s. 37-46.

KOÇ, M.; POLAT, Ü. (2006), “Üniversite Öğrencilerinin Ruh Sağlığı”, *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(2), s.1-22.

MÜTEVELLİOĞLU, N.; ZANBAK, M.; MERT, M. (2010), “İşsizlik, Üniversiteli Gençlik Ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), s.207-229.

ÖNER, N.; LE COMPTE, A. (1983), *Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, 1. Baskı, İstanbul.

ÖZTÜRK, A. (2008), *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğretmenlik Programı Öğrencilerinin Durumluk Ve Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.

ÖZUSTA, Ş. (1995), “Çocuklar için Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri Uyarlama, Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), s.32-44.

SARIKAYA, T.; KHORSHİD, L. (2009), “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), s.393-423.

SİLAH, M. (2005), “Endüstride Çalışma Psikolojisi”, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.

ŞAHİN, C. (2009), “Eğitim Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyleri”, *Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, s. 271-286.

TEKİN, M.; FİLİZ, K. (2007), “Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokullarının Antrenörlük Eğitimi Ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6 (1), s. 27-37

TURGUT, M.; GÖKYÜREK, B.; YENEL, F. İ. (2004), “Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokullarındaki Antrenörlük Eğitimi Ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Bu Bölümleri Seçme Nedenleri Ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma”, *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), s. 91-99.

TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması 2010 Ekim Dönemi Sonuçları, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6320> (Erişim: 01.02.2011).

TÜMERDEM, R. (2007), “Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), s.32-45.

ÜYANIK, Y.; BEDİR, E. (2006), “Rosetta Planının Analizi Ve Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Şartlarında Uygulanabilirliği”, ab.calisma.gov.tr/belgeler/RosettaPlaniRapor-GaziUniversitesi.doc. (Erişim Tarihi: 01.05.2010).

ÜNGÜREN, E. (2007), “Lise Ve Üniversitelerde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk Ve Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: Antalya'da Bir Uygulama”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

YILMAZ, M.; OCAKÇI, A. F. (2010), “Bir Kız Öğrenci Yurdunda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Anksiyete Düzeylerinin Belirlenmesi”, *16 Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(1), s.15-23.

<http://www.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul> (Erişim: 01.03.2012).